De legende van de ruimte

Albert Verwey

bron
Albert Verwey, *De legende van de ruimte*. C.A. Mees, Santpoort 1926

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/verw008lege01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

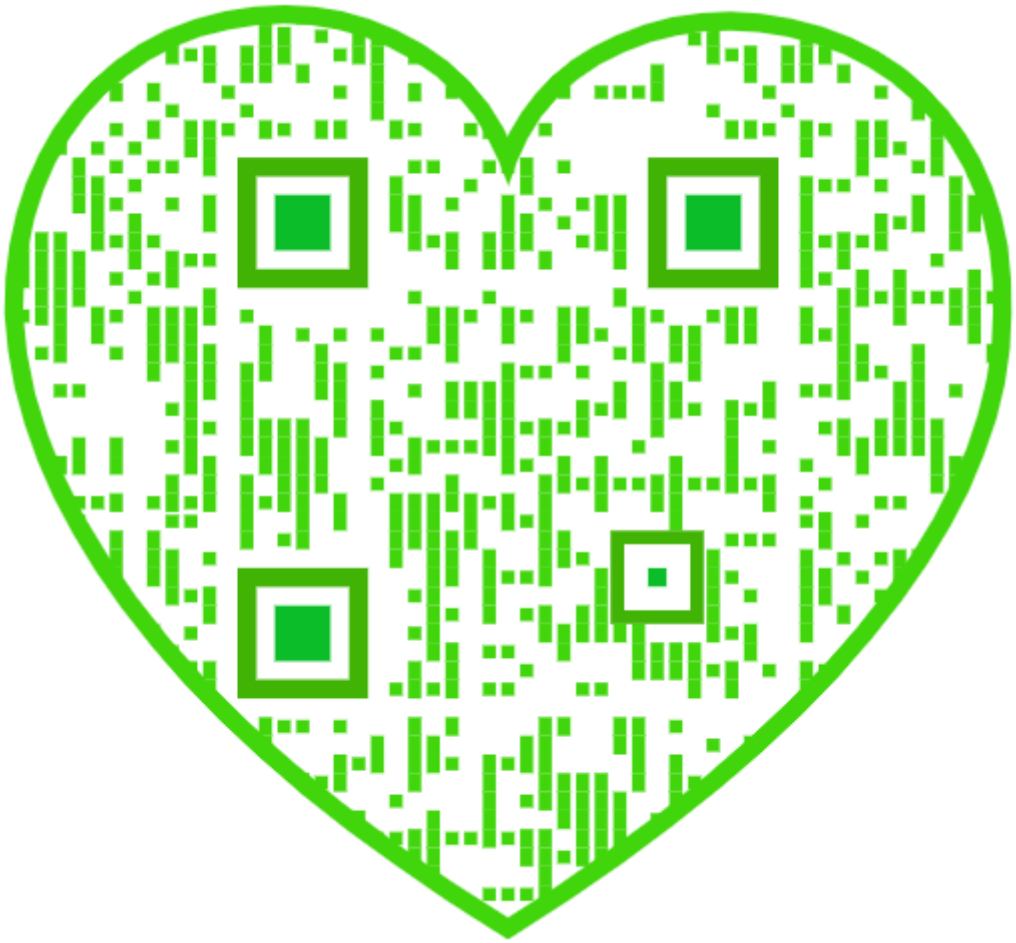

I. De toren

De Toren

Had hij geslapen? Want hij stond sinds lang
Achter het zeedorp op de Hooge-Duin,
De uit roode steen gevoegde watertoren
Met muts van lood boven het venstrig hoofd,
En nooit nog, over kerk en huizen heen,
Zag hij daarginder, op die rand aan zee,
Dit wonder. -
    't Was een toren als hij zelf,
Maar slanker. Doch dit was het wonder niet.
Een simple toren met een glazen top,
Waar soms de zon in speelde. Maar de zon
Speelde in zijn eigen vensters ook en oovral
Kende hij torens, vensters, spiegeling.
Wel had het hem bewogen dat zoo na,
Aan de andre zij van 't dorp, die bouw verrees
Die met hem 't uitzicht deelde; maar gebouwen,
Ook breede en hooge en onder glazen welf,
Strekten zich op de duinrand: geen ontroering
Beving hem om één meer, schoon ook die eene
Hem meer geleek. Wat was het wonder dan?

De zon was onder en er scheen geen maan.
Hij dacht weer in die warme zomernacht
De sterren te zien rijzen, het geruisch
Te hooren van de golven en het slapend
Dorp in zijn kom, de huizen op hun heuvels
Stil te zien rusten. Meenge nacht als deze,
Ook andre nachten als een regenvlaag

Zijn vensters troebel sloeg of stroomen goot
Langs al zijn zijden, of wanneer een storm
Die flanken striemde, had hij stil en vast
De uren doorwaakt, een in zichzelf gesloten,
Een in zichzelf geruste bouw, verzekerd
Dat hij zoo staande deed wat hij moest doen.

Zoo stond hij; en nog nauwlijks pinkte een ster.
Had hij geslapen? Want daar blonk een licht,
En of een luik, aan de eene en de andre zij,
Werd weggeschoven, groeide 't hoog en breed,
Al breeder, stralend met een zulk geweld
Dat de nacht dag werd: als een bloem van vuur
Stond boven op die toren; onbewogen,
Binnen de wanden van zijn glazen kroon.
Een oogwenk maar; want even langzaam sloten
Die luiken - scheen het - en de voornacht was
Donkerder, leek wel, over 't dorp en vol van
Verbazing. En een oogwenk weer, daar gloeide
Diezelfde vonk, dat vuur, werd vol en groot,
Kromp en verdween. Doch soms ook laaide 't lang,
Of 't blijvend wijlde. Een klare en kalme lamp
Die met een kracht van duizenden van kaarsen
Haar stralen uitschoof, bundels vlak en scherp,
Over de zee, de duinen en naar 't land.

Het had geen luiken, slechts zijn eigen donkre
Kool gloeide beurtlings en werd zwart, zijn stralen
Vernietigden aldoor zijn donkre kern.

De watertoren stond als in een droom.
De sterren kwamen, maar hij zag ze niet,
Zag altijd weer dat schijnsel, wachtte 't komen,
Dan gaan, de nacht door. Toen de morgen glom
Stond ginds aan zee dat baken leeg en stil.

Maar van toen aan ontbloeide in iedre scheemring
Dat zelfde wonder. Mijn veelkantige toren
Paalt aan de duin die oudre dorpelingen
De Hooge heeten. Zomers is ze rijk
Aan bramen, Meenge winter was ze eertijds
De sleêbaan van de jeugd. Na de eerste sneeuwval
Trok klein en groot de priekslêe naar haar top,
Zat neer, en gleed, zich met de hakken stierend,
In altijd sneller vaart, de helling langs,
En dwars de Zeeweg over, tot het hout.
In koude nachten zag men de eene stroom
Die gleed, de andre die weer omhoog trok, laat nog
Joelde de al oudre en bandelooze jeugd.

Spelbreker was ikzelf. Mijn huis bekleedde
De helling. Soms stoorde mijn slaap 't gebonk
Van sleden die te laat geremd of zorgloos
Gevierd, vóór 't afgegravene talud
Niet stopten, stortten, en mijn muren schudden
Van de ongenadige stoot: geroep en kreet
Verdoemde de eignaar die de pret bedierf.
Daarna zette ik mijn grenzen uit: de grenzen
Van andren reikten naar de mijne en 't scherpe
Prikkeldraad weerde een toch bemind vermaak.

Mijn ramen zien naar binnendorp en zee,
't Land in naar Leiden, en de duinrand langs,
Akkers en weiden over, tot aan Haarlem's
Sint-Baaf bij heldre dagen op de kim.
Het veld is groen, maar in het voorjaar bloeien
De vroege crocus, hyacinth en tulp,
Narcissen meenge maand, en in de zomer
De hooge zwaardbloem. Zeven jaar en meer
Staat aan mijn grens die toren, en ik ken hem
Van binnen en van buiten en ik weet
Al zijn gedachten. Als hij nachtlijks waakt
Weet hij de zegen die hij is. Zijn buizen
Strekken het land in, uur aan uur, de wellen
Van 't Langeveld bij Lis geven hem water,
Omhooggemalen stijgt het in zijn romp
En zinkt door aldoor fijnere kanalen
Naar alle huizen. Als die koele schat
In hem beweegt, eerst komt, dan gaat, gelijklijk
En komt èn gaat, kent hij zich de weldadige
Voorziener van een streek, de dankbaar geëerde,
Tot wie men opziet en hem toch niet vreest.
Als hij zijn avondschaduw op mijn grond wierp
Zat ik daar vaak en dacht dat nooit een andre
Geworpen werd, zoo vol geluk en vrede,
Maar nu die tweede toren! Nacht aan nacht
Zendt hij zijn stralen en mijn koele koning
Is langer niet alleen. De nuchtre dagen
Hoopt hij op donker, met de nacht begint
Zijn vreugd en zijn ellende. 't Openbloeien,
Het korte prijken, telkens een gelijke,

Toch weer een andre bloesem van die glans
Die wordt en sterft; verlangen, lust en leed;
Verganklijkheid en eindloosheid, gebonden
Aan wreede regelmaat van zijn en niet-zijn;
De heerlijkheid en martling van een onrust
Die hoogste rust schijnt, en een opengaan
Van al 't inwendige tot één grootste gloed,
Die hij begeert en zijn kan noch verstaat!
Ik zat eens naast hem en vernam zijn kreunen.
Want vogels stortten, in een dichte zwerm,
Duizenden en tienduizenden tezaam
Naar 't schoone licht. Hun koppen sloegen 't glas
Van de lantaarn, hun fladd'rend wiekgetril
Bewoog onmachtig bij hun val. Zij maakten
't Verlangen hem bewust, het lessching-looze.
Wat baatte hem de trots dat in zijn kamers
De koele weldaad van de donkere aarde
Verzaamd werd en verzonden, als daarginder
Een schepsel was als hij, dat straalde en blonk.

Toch kwam zijn vrede. Ik weet hoe op een keer -
De nacht was wolkig, maar het seinlicht vlamde
Gedurig, en ik hoorde een klank als gulpen
Binnen mijn toren - woorden mij verrasten,
Alsof een paar zich achter dat gebouw
Had neergezet en de een tot de andre sprak:
‘Mijn lief, ik heb u lief; ik heb uw schoonheid
Zóó lief dat ik vergaan wou in haar licht.
Zij zal altijd mijn baak zijn, mijn verlangen
Zal altoos op de wiek zijn, u omzwermen,

Niet van u laten. Maar ik heb mijn werk.
Ik heb dit eene groote werk, dat nooit
Gedaan wordt door een ander, waar de Maker,
De uwe en de mijne, mij voor heeft gemaakt,
Waar hij mij rekenschap van vraagt, wanneer
Mijn tijd voorbij is. Dat hij zulk een licht
Als u gemaakt heeft, dat was zeker niet,
Hoe schoon ge ook zijt, opdat ik door begeerte
Ernaar mijn werk verzuimen zou, veel eerder
Opdat ik denkend dat hij dit kon doen,
Mij èn u maken, mij met dubble krachten
Werpen zou op het mijne, ziend naar u,
Terwijl gij 't uwe doet. Vaarwel, mijn lief.'

Er was in 't staan van die gedegen wanden
Een vrede die ik goed begreep. Ik hoorde
Luider het storten van het donkre water;
Terwijl het scheen of schooner 't bloeiend schijnsel
Zijn stralen-waaier uitwierp over zee.

II. De god in de wereld

I. Het Evangelie

Ongeboren, uit uw hemel dalend
Naar de heuvlen van Kapernäum,
Deedt ge wondren aan de kranken, lachte
Om de vormelijke wereld, wetend
Dat na weinig dagen ze u zou dooden.
Visschers aan het meer Gennesareth,
Tollenaars en vrouwen liepen mede,
Kindren hadt ge lief en lei uw handen
Op hun hoofdjes, - ach, de rijke jongling
Kon zijn schatten toch niet zoo maar laten.
Spotten deden slechts de Farizeërs.
Haten deden ze u daar gij hun tempel
Weinig achtte, en nadat zij u doodden
Liet uw schoone leven de aarde en was
Voortaan bij uw Vader in de Hemel.

II. Apostelschap

Zeker zijn hier en daar
Over de wereld
Menschen die mij beminnen.
Toch ben ik eenzaam
En weet niet een enkle te vinden
Tot wie ik zóó kan spreken
Als mijn hart mij ingeeft.
Want ik zou willen zeggen: Luister,
Er is een groot werk te doen.
Gij en ik samen kunnen het ondernemen.
Maar dan moeten we elkander geheel verstaan.
Wij moeten het plan ervan zien met een zelfde gelijkheid
Als wij met onze oogen de ruimte zien buiten ons,
De sterren, de zee en de vormen van berg en boom,
En de menschen in stad en land,
En de dieren, de planten,
Alles, in één woord.
Zoo eender moeten we ons plan zien, en zeker zijn
Dat we ernaar kunnen handlen.
En evenzoo: dat andren het zoo kunnen zien,
Dat het in de natuur ligt
Van alle menschen, als ze eenmaal dit plan zagen,
Het te verstaan en ernaar te leven.
Want er zijn toch noodzaaklijke verbeeldingen.
De wereld zelf is onze noodzaaklijke verbeelding,
En dat ik ik ben en gij gij is onze noodzaaklijke verbeelding,
En dat twee maal twee vier is, is onze noodzaaklijke verbeelding.
Zóó is ook in ons noodzaaklijk de verbeelding

Dat Goedheid bestaat, en Wijsheid, en Schoonheid,
En dat elk schepsel, elk ding, als het daaraan beantwoordt,
Zijn bestemming vervult.
Het geloof aan een band tusschen al wat bestaat is noodzaaklijk,
Een band, hoe dan ook, en bij alle verschil een gelijkheid
Die maakt dat we elkander verstaan
En elk ding verstaan,
En deel hebben, levend of dood, aan eenzelfde Wezen.
Ik leer u dit ééne Wezen als ons aller eerste
Noodzaaklijke verbeelding.
Ik noem het Het Leven.
Want hoe zou ik anders leven
Dan uit dit Eene.
Liefhebben moeten we 't wel,
Want het is van alles wat we ooit liefhebben
Begin en oorsprong;
Van ons en het andere.
Allen ontmoeten we elkaar in die ééne liefde,
De liefde voor 't Leven.
Dit dan is van alle noodzaaklijke verbeeldingen de laatste
Die ik u vraag te gelooven:
Dat het Leven u liefheeft.
Want hoe toch zou ik van u
Kunnen wenschen dat gij mij liefhadt,
Als niet in u de liefde van 't Leven zelf
Mensch werd;
Want andere liefde begeer ik niet.
Zooveel in mensch, dier, plant, ja in sterren en steenen
Liefde van 't Leven is,
Zooveel begeer ik.

III. De Ziener

Uw verstaan is rondom mij een moeite die ik noode draag;
Want het levende zaad, het beweeglijke,
Waaruit, als ikzelf het niet weet, mijn gedachten ranken,
Is geheim en wil niet verstaan zijn.
Als ge denkt hoe ik al mijn jaren, er overgebogen,
Trachtte 't, tastend ernaar,
Met woorden te benaadren
En nog onvoldaan ben,
Bevroedt ge hoe 't u zich onttrekt.
Nochtans stelt ge om mij heen uw spiegelbeelden,
Zoo vastomlijnd als ik nooit waagde,
Zoodat ik, bevende om mijzelf te grijpen,
Er wel naar zien moet, en haast zou gelooven
Dat ik zoo ben,
Maar dan wend ik me naarbinnen en vind -
Wat vind ik?
Vlottende neevlen waarin een straal schijnt
En in hun woeling
Vormt zich - een vragend gelaat - of alleen twee oogen,
Elkander gelijk, en toch twee, en daarin dalend
Zie ik aan 't eind van een diepte
Eén vonk.
Eén sproeiende en wendende vonk als een ster, waarin ik starend,
Mijzelf ontgaande,
Verzink.
Als dan dat Oog
Zich opdoet, ziet het de Wereld.
Wat ik dan spreek

Is niet het mijne,
Maar de waarheid omtrent de Wereld.
Hoe ik ben weet ik niet,
Maar ik ben een Ziener
En zie de Wereld.

IV. Discipelen

In ons lage huis
Aan de haven
Verscheen een Vreemde,
Zette zich aan tafel,
Zegende ons brood,
Brak het en at met ons.
Met de ouders wisselde hij weinig woorden,
Geene met ons, de jongren,
Mij en u, broeder.
Hij sliep in het voorhuis,
En in de vroegte
Was hij verdwenen.
Maar na zijn verblijf -
Weet ge wel? -
Konden we aan niets meer denken
Of we dachten aan hem.
Wij zagen bij 't werk
Zijn blik op ons rusten,
En als het zwaar was
Scheen het
Als stond hij neven ons,
Zoodat het licht werd.
Onze ouders hielden
Voortaan - zoo scheen het -
Een vriendlijk geheim, of eerder
Een verstandhouding met elkander:
Zij glimlachten veel in zichzelf,
Zagen elkander aan

En glimlachten.
Toen zij stierven, eerst hij, dan zij,
Was 't of de Vreemde
Naast hun bed stond.
Of er ook andren
Zijn die hem zagen?
Wij vraagden het nooit, maar als wij omgaan
Onder de menschen
Kan 't soms gebeuren
Dat, onder ons spreken,
Hun stem en de onze
Stil wordt.
We noemen hem niet,
We handlen van niets ongewoons,
Maar het is als spraken we van hem.
Ja, soms is 't
Als luisterde hij meê,
Woog onze reednen,
Bewoog ons tot woorden.
Wat is het toch, broeder, dat onder ons
Zoo aldoor omgaat?
Wij kennen het zeker
Aan twee schoone deugden:
Vreugde en liefde.

V. Afscheid

Er is geen zoeken, is geen vinden,
Er is alleen wat altijd leeft.
Geboren met dit ééne weten
Getuig ik en verkondig ik.

Toen in de Hel mijn geest gekruist was
Leed ik en riep de reine straal
Die mij zou toonen dat de wereld
Waaraan ik hing een waan moest zijn.

Maar toen ik opsteeg tot mijn oorsprong
Zag ik de wereld schoon en klaar:
Mijn eigen lijf, voortaan verheerlijkt,
Mijn eigen geest, voortaan bevrijd.

III. Schuilgaan

De Bedelaar

Wij zijn tot de eigen stilte
Teruggekeerd
Waarin wij eens ons wonen in dit land begonnen.
Toen was mijn nood het leven dat ik liet:
De vrees dat het met onvoorzien gevolg,
Of als erinring, of als ingeschapen
Ritmische kreisloop en noodlottige
Herhaling van zichzelf, mijn nieuw bestaan
En werk zou storen.
Nu is mijn nood een andre: ik heb gedaan
Wat ik toen droomde:
Mijn leven heb ik als een stad gebouwd
Met toegangen en poorten; breede straten
Monden in pleinen; parken overhuiven
De eeuwige stroom; mijn berg rijst hoog en steil
En van zijn hellingen zie ik de wereld,
De grenzenlooze, en een gezegend volk
Bewoont de huizen en beweegt en werkt.
Maar op de berg bouwde ik mijn hoogste huis,
Mijn kathedraal, het standbeeld van mijn Heer.
Hoe zal ik gaan, nu ik tot daartoe klom,
En knielde,
Hoe zal ik gaan tot wie ik ginds bemin;
Al de gedachten van mijn jongre tijd?

Of moeten gij en ik, alleen, naar de andre zijde
De hellingen begaan,
En weten dat ook daar een wereld wacht?

Het is het land van de ondergaande zon
Dat nu zich uitstrekt, onbebouwd en breed.
Kom mee, nog altijd draag ik in mijn hand
Het speeltuig dat de steenen schikt.
In de uwe draagt ge
De lamp van 't brandend hart.
Ook als de nacht valt kan het, om ons beiden heen,
Niet donker zijn.
Wij zullen enkel, van omlaag gezien,
Een geheimzinniger paar, in schemerkloven,
De toovnaars van de neergang, wondren werken
Op alle paden.
De stroom breekt onder ons zijn diepre bed,
Zijn net van sterren spant de hemel uit
En de uit de grond gezongen bouw strekt neer
Langs onverbiddelijker lijnen
Van wet die wij beluistren.
Ik geloof
Dat nooit nog in 't heelal zoo zeekre gevels
Verrezen, nooit zich spanningen
Van koepels zoo geweldig wijdden
Als waar de Nacht nabij was.
Ik weet:
Sterkste van architecten is de Stilte.

‘Gij zult veel eerder, blijvende op uw berg,
Gelijk Elia door een vuurge wagen
Worden gehaald.
Nochtans, mijn Vriend, ik die u begeleidde
Tot hier, weet beter waar uw hart naar dringt.

Gij hoort tot hen die in de hemel zelfs
Niet altijd willen wonen, maar verkiest
De troeble wereld, de vernedering,
Het afstand doen van roem die ge verkreegt,
't Veelvoudig huwlijk, en de menschlijkheid.
Zie naar uw volk: het heeft maar één geloof:
Dat niemand voor zichzelf is, en hun koning
Met allen samen, en meteen hun slaaf,
En ieder slaaf en koning.
Zoodra ge u losmaakt uit hun ring, ontstijgt
In stralen of u katakomben bouwt
Naar een verborgen einder,
Schokt hun gemeenschap, wordt hun heel bestaan
Onwezenlijk.
Er is geen weg dan tusschen hen en u.'
Ik haalde dieper adem toen zij zweeg
En wendde me om.
Ik zal omlaag gaan, zei ik, maar niet reizend
Als wie zijn stad verlaat.
Ik zal nog eenmaal onder al de mijnen
De minste zijn.
Uw woorden hebben mij opnieuw geboren.

De klokken luidden toen ik onbemerkt
Trad in de volte. Ik droeg een beedlaarspij
En hief mijn hand waarin elk zonder zien -
Want elk schreed snel en zocht zijn werk - de gift
Liet vallen die ik eertijds schonk.
Ik werd al sterker, ziend elks blij gelaat
En dat mij geen herkende. Ik zette op 't marktplein

Mij aan de bron en dacht: Leef voort, mijn volk;
Ik ben de onzichtbre band waardoor gij zijt,
Van uw gebouwen 't schijnlooze cement,
De toon die uit uw klokken klinkt -
Ik ben de ontvangende van uw weldadigheid:
Geef, geef!
En als de dropplen die uit hun fontein
Stegen en stortten, zóó was over mij
Van dag tot dag, hun geven.
Mij, hun beedlaar,
Gaf elk, en geen kende voortaan zijn stad
Zonder haar beedlaar.
En niemand wist dat hij de koning was.

Een Dag in April

Onder een grijze hemel
Waarin het licht, gelijk een ademhalen,
Nu mindert en dan zwelt,
En als het door wil breken
Weer langzaam mindert,
Ligt de nog naakte polder, met zijn weiden
En tuinen, in dit vroeg begin
Van 't voorjaar.
Een zilverige wereld die nog wacht
Dat zij een gouden wordt.
Zóó is in mij een zilveren verwachting
Geweven, en na ieder stralenjaar
Hoop ik weer als een kind.
Ik ben geboren, een onsterflijk zaad
Van hoopvolle seizoenen. Het geloof
Dat menschen, gelijk bloemen,
Na een éénmalig bloeien welken
Werd mij geleerd;
Maar mijn ervaring leert dat in me 't leven
Telkens weer bloeit, en niet dan schijnbaar welkt.
Het wacht aldoor een nieuwe zomer.
Zijn aard is toekomst, ónverganklijkheid.
Mijn oudste vriend stierf met een hart en hoofd
Vol droomen en gedachten.
Van 't welken van zijn lichaam wist hij niets.
Niet anders dan mijn jongste, die de pen
Een oogwenk neerlei, peinzende op 't vervolg,
En niet ontwaakte.

Dit is geen loochning van het lichaam, dat zijn duur
Als andre schepslen heeft,
Maar een erkenning van het Wonder.
Wij die het sterven weten, kennen 't niet.
Wij leven in het leven, en verstaan
Zijn stem alleen, die als een eindelooze
Belofte ons naar de lippen welt.
Er was een jongling
Die met zijn laatste kracht mij zijn verrukking uitte
Dat hem een hemel wachtte
Van onuitspreekbre zaligheid, door leed
Noch zorg gestoord.
Lach niet, zei hij, want dit is geen verbeelding,
Maar werklijkheid.
Het was de stem van 't leven, dat in hem
Bij 't naadren van zijn grootste lichaamsnood,
In vormen die die jongling best verstond,
Zijn laatste waarheid zei: niet slechts Ik ben,
Maar Ik zal zijn en Ik zal reiner zijn
En heerlijker dan ooit.
Van dat ik jong was zingt het zóó in mij
En wil niet einden.
Een oud man! zeggen er, en schoon mijn haren
Maar weinig grijzen, weet ik nu toch wel
Dat de lichamelijke winter komt.
Maar in mijn hart is lente. Ik wacht alweer
De sterrelende bloesem op mijn boom,
Het brokklen van mijn grond om 't zwellend zaad.
Volheid van leven, onweerhoudbre groei
Doordringt me en als een god van zon en dauw,

Door een prieel omlooverd,
Verberg ik mij.
Is dit dan dood, dat in zijn eindlijk uur
De god in ons, onvindbaar voor onszelf,
Schuilt in zijn woud, een wereld, en de paden
Van aard naar hemel wenden om zijn hart?

Gedachten rondom een Huis op Goeree

Zooals een man die in een vlakke streek
De ruimte erkent, het grasperk aan zijn voet,
En dan de kim ter hoogte van zijn oog,
Opeens beseft dat voor zijn werklijk zien
De vlakke streek een lichaamslengte stijgt,
Hijzelf een lichaamslengte lager is
Dan hij geloofde, en, midpunt van een dal,
De wanden rondende om zich op ziet gaan,
Zoo ik, nu eindlijk dalend van mijn berg,
Mijn voet de nederige gronden won
Waarvan ik dit niet droomde.... Nu ik meende
Op één peil met de wereld saam te zijn,
Rijst ze me eerst recht te boven: ik ervaar
Dat haar gelijk zijn needrigheid beduidt.

Men kan niet neerzien op een kim. o Dwaas
Die dit moest leeren: sta zoo recht ge wilt,
Onder uw voeten ligt het land gespreid,
Maar iedre horizon ontmoet uw oog.
Als ons niets overblijft dan dag na dag
Het werk doen dat de dag vereischt - en wie
Blijft ooit iets anders over? - dan omrondt
Ons iedre morgen met zijn vast bevel,
Ons iedere avond met zijn scherpe grens.
Wat zegt dit anders dan dat ons bestaan,
In 't zichtbare heelal gesteld, aan dit
Zijn meester vindt? Er *is* geen levenswerk,

Of 't is geboeid aan een besloten ring,
Aan ebbe en vloed, aan op- en ondergang.

Ik zat aan 't venster en de nevel wiegde
Zich over de akkers nader. Ik een oude.
En in het huis vernam ik 't nieuw bestier
Van jongren die hun paring pas begonnen.
Zij droomden verder, maar ik wist de zee
Achter en voor mij, en de lijn van de einder,
Altoos die lijn ter hoogte van mijn oog,
Stond roerloos afgemeten langs de ruit
Door raamlat en de stijlen van 't kozijn.
Van buiten geen geluid dan de enkle roep
Van een verlate reiger, die zijn nest
In de iepen achter 't erf zocht. Welk een rust!
Was al mijn kracht in mij teruggezonken?
Leefde ik alleen nog in dit stom gepeins?

Ik zoek niet anders dan dit sierloos rijk
Van mijn inwendige adem. Er is één,
Eén man geweest die in een zulke sfeer
Zijn vrede vond. De inwendige ademtocht
Ging op en neer, gedurig, en de last
Van de verrukkelijke wereld - mij ook
Weegt zij nu zwaar - werd telkens weer geheven
Door die beweging. Omdat niemand de aarde
Zoo had bemind als hij, en zoo verheerlijkt,
Begreep men niet, dat nu hij in zijn woorden
Van haar bekoring zweeg, hij onveranderd
Dezelfde bleef: een man die zijn gedachten,

Die van zijn jeugd, die van zijn laatre tijd,
In diepe en zachte sfeer van adem vond.

Hoe wonderlijk is in ons hart die groei!
Men kan een plant met bloem en loof en wortel
Uitgraven en, de dauw nog op haar bladers,
Mits men voorzichtig zorgt, haar overplanten
In andre bodem - ze is een tastbaar ding
En haar lichaamlijkheid is daar als hier -
Maar dat men een gedachte uit onze geest
Verplant en haar in woorden mededeelt,
Dat is een wonder. Hij van wie ik sprak
Deed meer. Wat hij in woorden overbracht
Was meer dan een gedachte, was haar worden,
Haar spruiten, haar vertwijgen, haar verzamen
Tot knop en kroon. Uit een klein donker zaad
Ontbloeide ze en draagt nóg haar dauw van stilte.

Het was een vreemde streek. Alle akkers lagen
Gereed en zwart weerzijds een groene dijk.
De zee was ginder ver teruggeweken
En troostloos spreidde zich het natte zand.
De regen dreinde. Ik, de verbeeldingrijke,
Die altijd om mij heen een volle wereld
Gewend was: weide en tuin, en dorp en stad,
En 't luide breken van de machtige golf,
En al de schatten van mijn huis, was daar
Een balling en een dadenlooze. Ai mij,
Ik ben een man van daden. Ik begreep
Nu voor het eerst hoe op dat eenzame eiland

Die keizer ging, met in het hoofd zijn roem:
Lodi, en Arcole, en Austerlitz.

Zwaar is 't alleen-zijn. Zwaarder is de dracht
Van een verleden dat, tot schim gebleekt,
De daadkracht niet meer voedt. Wegende leegte!
Maar dan ontwaakt, wie ruimte en leegte staat,
De denker, die aan één natuurlijk feit,
Aan één juist weten van zijn plaats op aard,
Zich de as maakt van de wereld. Iedre geest
Is zulk een smeedwerk, onverbrijzelbaar
En onverwrikbaar: het heelal begint
Zijn andre wentling en zijn spiegling schijnt
In onze laagte en teekent er een beeld
Dat nateteeknen ons opnieuw behaagt.
Kracht vloeit uit die gemeenschap: de gesternten
Ankren in ons hun diamanten straal.

Hoe goed is 't vast te staan! Hoe, altijd weer,
Dalen we naar ons diepste punt en volgen
De zwaarte die ons aantrekt. Ook dit oord
Zocht ik als door een ingeboren drang
En met een woordelooze zekerheid
Op weg naar vrede. Nooit toch leven wij,
Wanneer wij 't beste zoeken, in een klare
Schouwing van doelen, zelfs al lijkt het zoo.
Wij gaan als Saul, de zoon van Kis, die peinsde
Dat hij een ezel zocht, en vond een kroon.
Zoo vond ik vaak aan 't einde van een reis
Die ik met zichtbre reednen had begrond,

De onzichtbre grond die mij ontbrak: een waarheid
Waarmee mijn heele leven stond of viel.

Is er op aard wel één plaats waar de liefde
Niet hechten kan? En ieder ding gezien
In liefde - ook 't kleinste - onthult een groote wet,
Een wijs van leven en een eeuwge vorm
Die woont in kreaturen. De akker draagt
Het kiemend zaad, de zee wijkt en keert weer,
De mist beweegt en leeft van krimpend licht,
Het jonge paar bevolkt het oude huis,
En reigers roepen op de boom hun vrouw
En bouwen nesten. En in mij, daar niets
Van vroegre vlucht en pronk en wisseling
Gegund werd voor een poos waar ik mij berg,
Bouwde de vogel van mijn geest zijn nest
Op de begane grond van 't stil gepeins.

Elk oog is ziener. En om mijn gezicht
Van 't kleine huis, weefde ik niet, neen ontwond
Al de gedachten waar 't in lag gebed.
Alle, of maar enkle? Want de wereld hangt
Door duizend duizend draden ermee saam,
En alle erkende ik: sterke koorden hier,
Een nevel ginder en een warreling
Van damp en stralen. Wat tot woorden werd
Is 't minste. Onuitgesproken bleef, schoon niet
Verzwegen, wat ik als een warm geluk
Aanschouwde en hoop en zegen. Ik begeer
Daarneven niets dan dat van iedre plaats

Op aarde een zulke stengel uit moog' gaan
Van vreugde en iedre dag beginnend werk.

De Eene

E chi mi vede, e non se n'innamora,
D'amor non averà mai intelletto.

Ik heb u altijd met mijn lijf
Beschut, en wie mij zien gebaren
Weten niet hoe ik ben voor u.
Zoo rijzen stug en wreed de vestingmuren
Waarbinnen zich 't Alhambra bergt:
Fontein en hoven en de koele zaal.

Ik heb mijn kracht verteerd in die bescherming,
Ik heb de haat van allen getrotseerd,
Ik heb mijn geest geslepen tot het web
Van stratagemen dat niet mij
Maar u onwondbaar maakt.

Gij zijt de schoonste en waarste en liefste.
Mijn deugd is enkel dat ik u bemin.
Wie u niet kennen hoonen mij en vragen:
‘Zijt ge ook zoon ridder van La Mancha?’ Waarlijk,
Ik antwoord niet: ‘En Dulcinea is toch de schoonste.’
Geen meisje van Tolosa werd me een waan.

Er is geen werklijkheid aan u gelijk,
Springbron van leven! Wie mijn onrust kent
Moet weten dat zij enkel dan bestaat
Als ik niet in uw oog zie. Maar uw oogen,
Mijn toovenaarster, waar zie ik die niet?

Zij lachen uit de hemel, zijn op aarde
In schepsels en verschijnsels, en als 't donkert
Flonkeren ze in mijn slaap.

Er is niets dat mij baat dan uw nabijheid.
Maar meest uw spreken. Want ik vraag me vaak
Als ik mezelf hoor fluistren, of niet gij het
Zijt die daar spreekt.
Dit is het zoetst verkeer, als ik niet weet
Of gij en ik twee zijn of een, Ik luister
En in het luistren huwt zich ziel aan ziel.

Hoe rijk zijn uw gedachten! Al mijn jaren
Hoorde ik er andere en die toch zoo klaarlijk
Kwamen van u. Nog blijft dit diep geheim
Dat ge uw gedachten, sinds de tijd begon,
Geuit hebt door velen. Als gij in mij zwijgt
Lees ik de door uw volk geschrevene.

Hij had gelijk die meende: Wie u ziet
En niet bemint heeft geen begrip van liefde.
En: haar bekoringen zijn nieuw voor de aarde,
Omdat zij haar van elders zijn gekomen.
Van elders. Neen, ik zoek u niet hierboven.
Ook hemelen zijn oud. Maar wel in 't eeuwige
Elders dat pool en oorsprong is van Hier.
Gij zijt de Nieuwheid zelf, ons ingeboren.
Gij zijt de Vreugde in 't hart van 't aarde-leed.

Lang niet onwillig hoorde ik naar die felle

Verdoemer, de charontische
Vijand van alle schoon-zien:
‘De aarde is een hel.’
‘Met in die hel een hemel’ fluisterde ik, en weerde
Zijn aanklacht af? Neen, ik begrondde haar.
Temidden van de hel, de waan, de wereld,
En grond van haar noodzaaklijkheid, zijt gij!
Heil wie u weten, eenig goede en ware en schoone,
En werklijke.
Zij hebben in de hel hun vaste plaats
Van zaalge rust.
En Noach's duif die met de olijftak zweefde
Over de zondvloed en naar de ark
Was niet zoo veilig,
Als zij, rustende in de afgrond. Zoo ik ooit,
In deze chaos van mijn tijd, de moed
Liet zinken, zoo ik ooit, één oogenblik,
Geloofde dat de list, de kwade trouw,
De hebzucht en de heerschzucht van een bent,
U zouden overmogen, straf mij dan,
Onttrek me uw aanzijn, en stort mijzelf uit
Mijn middelpunt van vrede. Maar ik weet -

Ik weet nog een verborgenheid.
O mijn ontzachbre vogel,
Het is uw stormvlucht die de lagen van het zwerk
Verschoof en overal de uitmiddelpuntige
Verwarring bracht voor ge weer neerstreekt.
Ik weet uw nestlen op de golf, ik weet
In ú het onverstoorbare evenwicht.

Vergeef wat ik zoo aanstonds zei.
Ik u beschermen?
Gij breidt uw vleugels over me uit: ik schuil.
Ik ben een nestjong in uw warme dons.

IV. Eenzame avonden

Voor zich alleen

Het hart weet alles en ziet niets.
Toen ik een kind was, was ik wijs:
Niets dan de vrucht die mijn moeder droeg,
Een droomend dier.

Ik was niet goed, ik was niet kwaad,
Ik had het goede leven lief;
Ik droeg mijn leven in mijzelf:
Een hongrend jong.

Omdat de wereld om mij verbleef
Waren ik en de wereld twee.
Werd zij een wolk, ik werd een rots,
Zij rots, ik wolk.

Zoo vond ik aan haar mijn sterkste macht:
Het weten dat het tegendeel
Van elke waarheid waarheid was
En ik dit wist.

Dat werd een eenzaam erf in mij,
Daar woonde ik en gaf elk zijn recht,
En iedre weerstoot die mij trof
Weet ik mijzelf.

Weet ik die stille kracht in mij
Die boven zich geen rechter had

En met mijn lichaam zoo moest doen
Dat het weerstond.

Haar sprak ik aan: de wereld heeft,
Zoo ver ze wereld is, gelijk,
Maar gij zijt dwaas zoo ge mij niet maakt
Wat ik moet zijn.

Ik had daarom van trots geen spoor,
Maar needrigheid was niet de naam
Van mijn gezindheid: ik bewoog
Mij naar mijn doel.

Niet anders dan de schipper pleegt,
Die snel zijn schip de stroom af stuurt,
Laveerend tégen stroom, of dwars
Voor anker gaat.

Maar de storm kwam aanstonds, niet om mij heen,
Maar uit mijn hart. Daar zwol de storm
Van eerzucht en begeeren en dreef
Mij voor zich uit.

Een schoone storm! Hoe ik genoot!
Hoe dronk de stille en wijze knaap
Zich vol aan waanzin en ontlook
Gelijk een vuur.

Totdat het slonk en gij, mijn hart,
Laagt tusschen de kolen en onder de asch,

En toen begon dat wonderbaar
Leven van u.

Waart gij een bloedend trillend ding,
Een glanzende spier die af en aan
Het bloed door al zijn kamers stuwt?
Gij waart veel meer.

Gij waart de zwijgende wetenschap
Van wat ik ben: de blinde ziel
Die naadrend onheil en geluk
Vanver gewaart.

En nog ontdekte ik in uw klop
Wat ik niet wist dat ooit kon zijn:
Een liefde zonder ijdelheid
En zonder erg.

Het was als hieldt ge een stille spraak.
Met wie? Niet met een zichtbre vriend,
Maar met een verborgen meestergeest
Die voor u zag.

Wat hebt ge met uw balsturig kind,
Met mij, mijn hart, een tijd doorleefd,
En me altijd weer teruggevoerd
Naar wie u droeg.

Want om u heen was als een hand,
Een adem hield u als een sfeer,

En eer niet vond ik wat ik zocht
Eer ik Hem vond.

Want Hij doemde op als een persoon,
En tot Hem sprak ik dag en nacht,
Ik werd wat *gij* waart, en ik lag
Als gij gebed.

Nu weet ik alles en zie niets.
Nu werd ik wijs, niet als een kind,
Maar als een stervling die Hij schiep
Voor zich alleen.

Een Vreemdeling

Ik ben een vreemdling in dit land.
Toch leefde ik hier, naar ge allen weet,
Een menscheleeftijd lang.
Maar 'k heb hier niet als kind gespeeld,
Mijn eerste ontroering was niet hier.
Gij weet niet hoe ik dichter werd,
Alleen dat ik het ben.

De gevels van de grachtenstad,
Paleis en kerk aan plein na plein,
De straat, de binnenplaats,
Zij waren me als een groot tooneel
Waarop het ongeschreven spel
Mij, die daartoe geboren was,
In 't hart werd gedikteerd.

Onnoodig dat ik u verhaal
Wat fabel ik er speelde en hoe, -
Dat ik als zulk akteur
Door die koelissen werd omringd
En kind en knaap en minnaar was,
En held en prins en flibustier,
Dat zegt u toch genoeg.

Gij die het werklijk leven kent
In duin en tuin, aan wei en zee,
De hemel om u heen,
Hoe schoon en hoe natuurlijk is

Uw rijk bestaan, hoe zegenrijk
Uw gang van arbeid, kweek en vrucht -
Maar o, hoe leeg kwam ik.

Ik kwam, een hoofdig plankenkind,
Op zoek naar dit mij nieuw tooneel:
Het landschap, de aarde zelf.
En langzaam groeide mij 't orgaan
Waarmee ik in dit levend huis,
Door menschehand maar half gebouwd,
Het nieuwe spel verstond.

Ik leerde 't: maar wie was ik toen?
Voorwaar geen u verwante buur,
Al scheen ik anders niet.
Waanzinniger speler hebt ge nooit
Gezien dan wie op zijn gedroomd
Theater, dit uw eigen land,
Gedroomde rollen schiep.

Dichter die op gewaagde rol
Aldoor gewaagdre volgen deed,
Speelde ik voor u niet, ach!
Maar voor de onzichtbre régisseur
Die tusschen wind en wolken de aard
En 't uitspansel daarboven bond
En me inblies wat ik zei.

Nu zegt ge: een man als een van ons,
En een goed buurman, en hij dicht.

Maar dat ik uit mijn nood
Een leven dichtte dat geen mensch
Verstaat, dat ik een vreemdling ben
Die als een ingeboorne gaat
Met landslui, - wie die 't weet?

Gij zegt: ik droom? Ach, vriendlijk volk,
Gij droomt dat als uw leven eindt,
Ge de allervreemdste rol,
Ge de englenrol krijgt toegelegd
En voor een troon Hosanna zingt
En niets doet wat ge op aarde placht,
Maar witte kleedren draagt.

Wat is daarbij mijn aardsche droom,
Die van uw aarde een hemel maakt
Waar elk zijn dagwerk doet;
Alleen maar met een inniger ziel,
En met een vaster zekerheid
Dat hij door tijdelijke daad
Eeuwige rollen speelt.

Het Boek

Als uitgeblazen rook verdwijnt
Juist het meest vaste:
De staten met hun pronk, de macht
Van de geslachten;
Maar 't meest etherische van al,
De fantasie,
Het vluchtige gedachtenweb,
Een innige harteklop,
Mits maar in woorden vastgelegd
Of tonen,
Zij werken voort, van eeuw tot eeuw,
Waar er maar menschen leven en
Ontvanklijk zijn.

De vroegre dichters zongen luid
Bij galm van snaren,
Of drilden het bezeten koor
In wilde maten,
Tot, met verhaal of beurtspraak saam,
Zang drama werd, -
Of dichtten in een later tijd,
Voor menigte of gemeent,
Het lied dat makklijk weerklank vond,
De spelen,
Waarin de hartstocht stond gebeeld
Waar 't volk door werd bewogen, toen
't Nog hartstocht had.

Nu is het dood en lied en spel
Worden geschreven
Voor hier en daar een stille man,
Alleen gezeten,
Die als de wereld om hem zwijgt,
Het boek opslaat,
Totdat hem voor het droomend oog
En eensgestemde zin
De beeldenrij in werking treedt
En 't neuren
Hem niet verlaat van dag tot nacht,
En hij door tijd en ruimten heen
Zijn dichter kent.

Nu wordt het boek dit kreatuur,
Veelzijdig stralend,
Waarin één deel aan 't andre sluit,
Verbeelding dragend
Van, telkens in een ander licht,
Een zulke droom
Als zich aan de eenzame openbaart
Die er zóó langs in woont
Dat hij zijn bouw geheel verstaat
En vindt zich
Bezitter van een nieuw heelal
Waaruit de onzichtbre Maker straalt
Van al wat leeft.

De Dagen

Hoe heerlijk ware 't
Als ik de dagen
Nopen kon hun bedrijf
Buiten mij om te volvoeren,
Zoodat in een ruimte
Die zij niet raakten,
Ik bleef aan het mijne.

Want zij zijn toch luidruchtige gezellen,
Die op mij aandringen met hun uitwendige noodzaak.
Ik heb mijn inwendige
En weer hen gedurig,
Maar soms moet ik ook tot een bond mij
Met hen verstaan.

*

‘Een eiland ligt in wolken,
Een berg ligt in de zee.
Kon ik de winden nopen
Niet te raken aan die twee.
Het eiland werd vol rozen,
Ik bouwde op de berg mijn huis,
Windstille vensters oopnend
Op nergens een gedruisch.
Een zaad viel in een bergkloof
En vond er grond en scherm.

Als nu maar de heer van wind en weer
Zich over de boom ontferm.’

*

De man die dit liedje zong
Was klaarblijklijk een dwaas.
Een wolkeneiland is een kind van de wind,
Een berg in zee daagt de wind uit,
En een eenzame boom in een rotskloof
Trekt het weêr aan.

Ik houd niet van vreedzame levens
Die achter een haag duiken.
Als er goden zijn hebben zij de menschen
Tot offers verkozen.
Hun dienaars zijn de dagen.
Die spelen met ons, plagen ons, dooden ons.
Maar ook wij zijn hun dienaars.
Wij beminnen het spel, het plagen, het gezamenlijk sterven.
Want de dagen ontleenen hun licht aan de menschen
En met de laatste mensch sterft
De laatste dag.

De Sterveling

De schipper, wanneer hij het zeil hijscht,
Weet waarheen hij wil,
Maar de wind en de golven drijven
Hem in, of uit zijn koers.
De man aan het roer is wijs:
Tusschen romp en zeilen en zee
Weet hij de wordende vaart.

Het roer is een machtig ding,
Maar een wolk zoo groot als een hand
Of een slaan van het flappende zeil
Boodschapt de sterkere storm.
Schril is het revende sein,
Donker en klettrend de bui,
Dreigend kreunt het gebint.

Als hooger dan de verschansing
De slagzee stijgt,
Rukwinden belemmren de loop,
De kreet ‘Aan de pompen!’ schalt,
Is de beste piloot die man aan boord
Die kans weegt tegen kans, en snel
Maant tot de juiste daad.

Of hij zich gaan laat voor de orkaan,
Of kapt de mast, of ankers werpt
In 't ruime of voor een hooge rots, -
Met de elementen in verbond

Voelt hij zich sterk, en veilig is
Het scheepsvolk onder zijn beheer,
Zoolang 't verbond mag zijn.

Want langer niet duurt menschemacht
Dan zij de krachten van 't heelal
Aan 't ingeborene beleid
Verbindt, en dienen doet.
En eer niet schudt de golf zich vrij
Vóór van de geest de greep verslapt
En de stervling ondergaat.

Naaktheid

Ontdaan van telkens weer een kleed
Denkt ge eindlijk zuiver naakt te staan,
Maar of het zonnestralen zijn
Die de oogen weren of een licht
Dat uit u breekt, of ragfijn web
Dat u doorzichtig leek, maar ras
Zijn mazen sluit, zoodat de blik
Gevangen blijft in 't weefpatroon -
Men ziet u niet, gij ziet u niet,
En weer begint de nieuwe drang
U van uw kleed te ontdoen.

‘Wees niet bezorgd: uw lichaam is
Geheel doorbrand van zulk een gloed
Dat als dit ondoordringbre waas,
Die laatste mantel niet bestond
Die ge wilt lichten, maar niet kunt,
Ge niets dan straal in straal zoudt zijn,
Gestalteloos en voor geen oog
Bevatbaar als een eigen ziel.
Dan was er tusschen u en elk
De liefde niet, de kennis niet,
Die u met elk verbindt.

Wel waarlijk staat in de open dag
Uw aldoor wisselende naakt,
Maar naakt van een textuur

Die menschen aandoet als een kleed,
En boeit hen door 't figurenspel
Dat in haar draden glanst.
Uw eigen oog toch rust erop
En het verheugt u telkens weer -
Toch zijt ge naakt, onthoud het goed:
De glans die uit uw naaktheid schijnt
Verschijnt u als gewaad.'

Als dit zoo is, wat was ik dan
Van dag tot dag een ander mensch,
Een aldoor wisselende geest.
Want de gewaden die ik droeg -
Gewaden, zegt het volk en kent
Ze aan snit en teekning, stof en kleur -
Zijn meengerlei. Ik kon hen nooit
Vergeten als een dracht. Ik zon
Te vaak, helaas, als ik hun heugenis
Terugriep, op die andre heugenis:
Hem die ik was geweest.

En nu zijt ge eender? O, maar niet voor mij!
Ik hoop dat ge weer leven gaat, ik hoop,
Gewaden! dat een mensch die nog niet leeft,
Zijn oogen op u slaat en gij dan weer
Op eenmaal leven gaat, zoo naakt als ik
Toen ik u droeg, toen gij mij waart!
Vergeef, want nu breekt toch op 't laatst een naaktheid uit
Die ik verbergen wou:

Mijn hunkren naar het vormelóóze woord:
De bliksem, straal in straal,
Gestalteloos!

‘Ik heb u lief’

Ik wachtte u iedere avond
En telkens kwaamt ge, een nieuwe gast.
De bloemen die in de tuinen bloeiden
Zijn alle geplukt.

Nu zit ik opnieuw in de schemer
En denk: dit is de laatste maal.
Nu zal zij komen en ik niet vragen
Wie na haar komt.

Ik heb van al mijn woorden
Het eindlijk woord voor nu bewaard.
Want wat zal ik zeggen na dit ééne:
Ik heb u lief.

Ik zei het vroeg in de morgen
In de tijd toen enkel morgen bestond,
Ik zei het in mijn middagjaren,
Ik zeg het nu.

Door de dag van mijn heele leven
Is dit ééne woord als een zang gegaan.
Nu is het avond: alleen gelaten
Zing ik het nog.

Dat ge mij dit liet spreken:
Ik heb u lief, ik heb u lief,

Is beter dan al de groote gaven
Die ge me schonkt.

Tot al uw duizend gedaanten
Heb ik het argeloos gezegd.
Nu zeg ik het wetend tot uw laatste,
Kort vóór de nacht.

Als ik uw naam mocht noemen,
Dan wist ge waarom ik nu weet.
Ge weet het en ik hoef niet spreken:
‘Ik heb u lief.’

V. De ruimte

Tusschen de Loovers

Tusschen de loovers
Was ik gezeten,
Tusschen de loovers
Hing straal aan straal.

Tusschen de loovers
Speelden ze samen,
Die van mijn blikken,
Die van de hemel:
Hoe zou ik scheiden
Wie in die ruimte
Zich zóó vermengden,
Stegen en gleden,
Nu in omarming
Dan van elkaar.

Zijn er wel pijlen
Van licht die hun leven
Mij niet ontleenen?
Zendt niet door de oogen
Het zielvol denken
Pijlen van licht?

Zag ik de hemel
Boven het landschap,
Wist ik dan ooit of
Hun gloed en bewegen
Buiten mij leefden,

Daar toch mijn hart geen
Andre weerspiegling
Kende dan hen?

Hoorde ik de zee die
Achter de duinen
Vallende golven
Zond en terugzoog,
Wat hoorde ik anders
Dan mijn gedachten,
Rollende en stijgende,
Stortende en zinkende,
Teruggezogen
Diep in mijzelf?

Tusschen de loovers
Zag ik het landschap,
Tusschen de loovers
Hoorde ik de zee.

Hoeven en steden
Vulden de velden,
Kroonden de kimmen,
Overal wist ik
Schepen en treinen....

Tusschen de loovers
Was ik niet eenzaam:
De heele wereld

Bewoog om mijn schuilhoek,
De heele wereld
Bewoog in mijn hart

De Luchtschipper

Als de luchtschipper, mee met de wolken,
Drijft boven de bergen,
En, hooger nog, opstijgt in 't licht,
Ziet hij dan de aarde nog
Met menschelijke oogen?
Zoekt hij het huis waar hij werd geboren
En de lieve bosschages
En de voetstappen naast de zijne
Aan het strand van de zee?

Neen toch; want onder hem kent hij
Alleen bergschaduwen, spiegels van water,
En een woelen van neevlen.
Zóó dan is de aarde, die al die volte
Bewaart die hem al zijn jaren
Vertrouwd en bemind was.

Zijn hart wordt stil en hij weet
Voortaan wat het is:
Eenzaam te zijn, en hoog, en in één blik
Alles te omgrijpen.

Maar aanstonds daalt hij en de ontoeganklijke
Bergespitsen, de blanke gletschers,
De vreedzame dalen,
Bewoonde vlakten, kanalen, steden,
De zeilende schepen, de huizen vertoonen zich -
En ginder -

Hoe klopt hem het hart als hij het bewegen
Van menschen waarneemt,
En ginder
In de tuin bij dat huis de gedaanten
Van de allerliefsten.

Hoe beeft, nu hij weerkeert, zijn hart nog sterker,
Omdat voortaan
Zijn lieven wonen
In die groote ruimte die zij niet weten.

Het Erfdeel

Grootvader, die bij uw sterven
Kondt zeggen: ik heb mijn heele leven
Van mijzelf afgezien, -
Ik kan het niet.
Maar het gebaar waarmee ge uw woorden begeleidde,
Dat breed gebaar van 't ziekbed weg naar buiten,
Was als een maning, als een vleugelslag
Die door de erinring soms herhaald, mij wenkte
Naar wijder einders,
Naar scheemrige achterkamer van een huis in stad
Verplaatst, en in gemeenschap
Met de oude vader van mijn vader,
Aanvaardde ik zijn nalatenschap, het woord
Dat enkel waar kan zijn vlak vóór ons sterven.
Zeker een erfdeel, zeker als een waarheid
Door ons geslacht van oudste op oudste
Overgeleverd; maar nog niet een waarheid
Zoolang wij leven.
Wie waagt, zoolang zijn lichaam zich niet neerlei
Voor 't laatste slapen, zich zoo rein te zien
Van eigenbaat?
Maar schoon is 't als voor de oogen van de doode
Zich de eindelijke lijn waarlangs wij staarden
Onthult: zelf-zoekers die wij waren
Zochten we een zelf dat afzag van zichzelf.